

Zakaj je potrebno tla varovati?

Pravica do tal, do tega kar nam tla omogočajo in dajejo, je osnovna človekov pravica, vendar bi to moralo veljati tudi za naslednje generacije.

Mednarodno leto tal 2015

Številčnost svetovnega prebivalstva narašča in s tem tudi potrebe po naravnih virih, po zdravem okolju, po hrani in okoljskih storitvah tal.

- Tla so osnova za pridelavo hrane, krme, vlakna, goriv in zdravil.
- Tla gostijo četrtno skupne biotske pestrosti planeta.
- So ključna pri kroženju ogljika ključna v boju in prilagajanju podnebnim spremembam.
- Tla so filter in medij za shranjevanje vode, pomembna za odpornost na poplave in suše.
- Tla so neobnovljiv vir; ohranjanje tal je bistvenega pomena za našo prihodnost.

To so ključna sporočila Mednarodnega zavezništva za tla Gopal Soil Partnership in Združenih narodov - FAO.

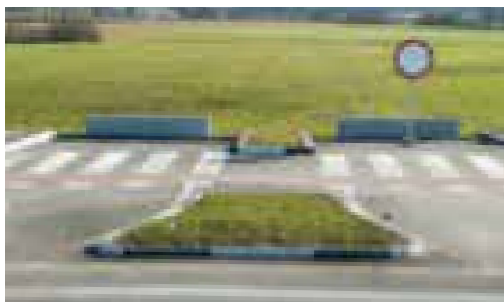
Da bi okrepili ta spoznanja v javnosti in prispevali k varovanju tal, so Združeni narodi na 68. zasedanju razglasili leto 2015 za MEDNARODNO LETO TAL.

2015
Mednarodno leto tal

Tla onesnažujemo, pogosto po nemarnem. Tudi tako, da smeti zakopljemo.

Izgradnja prometne infrastrukture zahteva veliko zemljišč; žal pri načrtovanju okoljske in kmetijske kakovosti tal ne upoštevamo dovolj.

Gradnja prostorsko potratnih nakupovalnih središč pogosto uniči najboljša tla.

**VISOKA ŠOLA
ZA VARSTVO
OKOLJA**

**KMETIJSKI
INŠTITUT
SLOVENIJE**

ZDRAVA TLA ZA ZDRAVO OKOLJE

Osnovno o tleh

Tla so mineralna preperina, pomešana s humusom. Kot različno debel sloj prekrivajo kamnine in imajo posebno lastnost, ki ji rečemo rodovitnost. Tla omogočajo življenje na kopnem. Če ni tal, ni rastlin, ni živali in ne človeka. Približno polovico tal sestavljajo mineralni delci (glina, melj, pesek), pomešani s humusom. V drugi polovici se glede na padavine izmenjuje zrak in voda. Naravna tla so zgrajena iz različnih plasti, horizontov, ki se razlikujejo po barvi, količini gline, organske snovi in hranil, po kislosti ter mnogih drugih kemijskih in fizikalnih lastnostih. Površinski horizonti so največkrat rahli in drobljivi, z mnogo organske snovi, medtem ko so spodnji lahko zbiti in trdi, glinasti ali plastični, mokri ali suhi, pogosto kamniti. Organska snov (humus) tla obarva temno.

Vrsta horizontov in njihova razporeditev dajejo skupne lastnosti talnemu tipu, določajo kakovost in primernost za različne rabe.

Nastanek tal je zelo dolg proces. Nekaj tisoč let ali deset tisoč let je doba, ki je običajno potrebna, da preperi kamnina in nastane rodovitna sprstenina. Zato so z vidika človekove civilizacije tla nenadomestljiv naravni vir.

Dobra, globoka, humozna in rodovitna tla.

Tla v našem okolju

Splošno je znano, da tla omogočajo rast rastlinam. **Pridelava hrane, lesa, energetskih rastlin in druge biomase**, je funkcija tal, ki je dolgo veljala za edino in še vedno za marsikoga ostaja najpomembnejša. Pogosto se ne zavedamo več dovolj jasno, da dnevno potrebujemo velike količine zdrave in dobre hrane, ki jo pridelamo na tleh; da živimo, delamo, ustvarjamo. In vendar, to še ni vse; **tla so namreč središče vseh okoljskih procesov.**

Tla omogočajo pomembne procese, od katerih je odvisno delovanje okolja

Nevtralizacija in imobilizacija škodljivih snovi, ki poteka v tleh, je izjemno pomembna. Včasih so rekli, da zemlja vse predela in vse očisti. V veliki meri to drži. Tla spreminjajo, razgradijo, vežejo in zadržijo škodljive snovi kot so težke kovine in obstojna organska onesnažila. Na ta način preprečujejo njihovo širjenje v okolju in škodovanje zdravju ljudi, živali in rastlin. Vendar sposobnosti nevtralizacije niso neomejene; preveč onesnažena tla postanejo še sama vir onesnažil.

Filtriranje - čiščenje padavinskih in poplavnih voda je poznana 'usluga' tal. Brez nje podzemne vode ne bi bile čiste in voda v naših kozarcih ne pitna. **Tla omogočajo kroženje snovi** oz. biogenih elementov kot so dušik, kalcij, fosfor, kalij in drugih makro in mikro elementov. Vsa so hranila, ki jih rastline potrebuje za rast. In brez rastlin ni živali, ne človeka. **Tla so svojevrsten biotsko pester življenjski prostor** v katerem živi izjemno število zelo raznovrstnih organizmov. Čeprav nenavadnih oblik so pomembni za življenje na kopnem. Mikroorganizmi na primer, razgrajujejo organsko snov in sproščajo ogljik, da je znova na voljo za fotosintezo; talne glive med drugim proizvajajo antibiotike, s katerimi se zdravimo. Pogosto je res, da je v kocki dobrih tal, s stranico 4 cm, več organizmov kot je ljudi na Zemlji.

Arhivska funkcija tal je sicer dokaj preprosta reč, vendar bi se brez nje ne ohranili predmeti starodavnih kultur. **Tla so vir surovin**; glina, iz katere so strešniki in opeka, nastaja kot posledica procesov v tleh. Iz tal pridobivamo pesek, šoto.

Tla izvajajo ekosistemske storitve in funkcije, ki so ključnega pomena za delovanje ekosistemov in obstoj življenja na kopnem.

Kopno brez tal.

Tla se razlikujejo

Tla je potrebno koristiti v skladu z njihovimi lastnostmi tako, da v največji meri opravljajo okoljske funkcije - trajnostna raba tal.

Plitva in skeletna tla na apnenem prođu (levo) so sušna in propustna za hranila in onesnažil. Glinasta, globoka tla, so manj rodovitna, rastline slabše uspevajo, prekomerno zadržujejo vodo, a tudi morebitna onesnažila.

Razlike v lastnostih tal se odražajo v rasti rastlin. Sliki sta posneti v razdalji dveh kilometrov in v zamiku pol ure.

Erozija na polju pšenice spomladi.

Tla na ravninah Slovenije so različno globoka.

Nevarnosti in degradacije tal

Degradacija tal je vsaka izguba sposobnosti tal, da opravljajo svoje funkcije v okolju.

Bistveni procesi, ki tla poškodujejo ali celo uničijo, so erozija, zakisanje, zbijanje, izguba organske snovi, zaslanjevanje, usadi in pozidave.

Pozidave so najhujša degradacija, saj gre za dokončno uničenje tal in s tem prenehanje vseh okoljskih funkcij, razen nosilnosti.